

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО**Курило М.П.,***доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
професор кафедри правосуддя та філософії
Сумського національного аграрного університету***Зленко С.М.,***аспірант кафедри правосуддя та філософії
Сумського національного аграрного університету*

УДК 347.9

DOI 10.32782/2663-5666.2024.1.3

**ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ
УЧАСНИКІВ СПРАВИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Вступ. Відправлення правосуддя є особливою функцією держави, яка, відповідно до статті 124 Конституції України, здійснюється виключно судами. У свою чергу завдання суду в Україні чітко визначені статтею 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Відповідно до приписів цієї статті, суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Завдання однієї з форм судочинства – цивільного, конкретизоване у частині 1 статті 2 Цивільного процесуального кодексу України. Воно полягає у справедливому, неупередженому та своєчасному розгляді і вирішенні цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Належне виконання вказаного завдання цивільного судочинства можливо лише за умови дотримання в судочинстві встановлених законом процедур та правил як судом так і учасниками судового процесу. При цьому, здійснення завдань судочинства досягається шляхом реалізації процесуальних прав і обов'язків зазначеними особами, які, згідно основних засад (принципів) цивільного судочинства, визначені Цивільним процесуальним кодексом України.

Варто зауважити, що визначення законом обсягу прав – це лише необхідна, але не достатня передумова для їх практичної реалізації. Мож-

ливість здійснення того чи іншого права його носієм повинна бути забезпечена певними гарантіями задля його належної реалізації, а ці гарантії повинні мати можливість відповідати своїм наявним правовим інструментарієм на ту правову реальність (дійсність), що склалася фактично [6, с. 69].

Очевидно, що запорука успішної та ефективної реалізації процесуальних прав осіб у ході розгляду судової справи полягає в наявності реальної правової можливості втілити такі права на практиці, тобто існування відповідних правових механізмів та засобів. Таким чином, будь яке формально визначене право потребує відповідної гарантії його реалізації. Щодо процесуальних прав осіб – то їх функціональність забезпечується за допомогою процесуальних гарантій, відповідно.

Правильна реалізація процесуальних прав учасниками справи у цивільному судочинстві та їх використання у відповідності до цільового призначення (добросовісне застосування), а також реальне додержання припису частини 2 статті 2 ЦПК, що зобов'язує суд та учасників судового процесу керуватися завданням цивільного судочинства, яке превалює над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі, є проблемними у практичній площині. Така ситуація вказує на те, що встановлені законодавством процесуальні гарантії, в умовах недостатньо високого рівня професіоналізму правозастосовців, поширеності правового нігілізму та корупції в суспільстві, не завжди спрацьовують належним чином. У зв'язку з цим не втрачає своєї актуальності питання дослідження

сутності таких гарантій з перспективою подальшого виявлення вад та недосконалостей у них з пропозиціями щодо їх усунення.

Питання процесуальних гарантій як у цивільному судочинстві так і загалом у забезпеченні функцій правосуддя були предметом досліджень низки українських науковців, зокрема: О. Захарової, А. Полянського, О. Гетьманцева, О. Білоуса, Я. Мельника та інших. Також питання процесуальних гарантій досліджувалось науковцями і в інших галузях процесуального права, зокрема, кримінального (В. Зуєв, М. Погорецький, М. Михеєнко, В. Тертишник, І. Циліорик, В. Трофименко та інші), адміністративного (В. Пабат, Л. Токмілова та інші).

Завданням дослідження є аналіз існуючих наукових підходів щодо визначення суті процесуальних гарантій і на його основі поглиблення та удосконалення правових знань відносно процесуальних гарантій прав учасників справи у цивільному процесі, а також формування авторського погляду на це питання.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день не існує єдиного уніфікованого підходу до визначення сутності процесуальних гарантій безвідносно до форми судочинства. Більше того, інститут гарантій у цивільному судочинстві є доволі неординарним і потребує ґрунтовного дослідження на предмет забезпечення не так прав, як ідентифікації обставин, у зв'язку з чим такі гарантії повинні бути забезпечені. А це питання вже криється у внутрішній будові інституту гарантій і взаємозв'язку з іншими інститутами, режимами тощо [6, с. 69].

Існує думка, що процесуальні гарантії у сфері судової влади (і безпосередньо в ході реалізації функції правосуддя), по-перше, засновані на жорсткому визначенні того, що і як має відбуватися в суді (в цьому сенсі можна казати, що в процесуальному законодавстві передбачені всі дії суду та інших учасників процесу), а також в процесі підготовки справи до розгляду (у сфері судової влади, всі встановлені процедури визначаються найвищим рівнем щодо ретельності розробки та їх всебічності). А, по-друге, покликані забезпечити справедливий розгляд справи [1, с. 35].

Великий тлумачний словник сучасної української мови містить таке визначення юридичних гарантій взагалі: «Юридичні гарантії – законодавчо закріплені засоби охорони прав і свобод громадян, способи їх реалізації, а також засоби охорони правопорядку, інтересів суспільства і держави» [2 с. 222]. Цей же тлумачний слов-

ник визначає процес як послідовну зміну станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь. Сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку [2 с. 1179].

Відповідно, використання похідного від іменника «процес» прикметника «процесуальні» відносно поняття «юридичні гарантії» призводить до утворення іншого поняття «процесуальні юридичні гарантії». У такий спосіб останнє, виходячи з описаних вище тлумачень, набуває ознаку певної динамічності (рухливості), характеризується певною діяльністю.

Досліджуючи питання процесуальних гарантій в цивільному процесі О. Захарова зазначила, що їх необхідно розглядати як підпорядковане, невід'ємне явище механізму правового регулювання при здійсненні цивільного судочинства. В цьому сенсі процесуальні гарантії – це визначена Конституцією, ЦПК, іншими Законами України система забезпечення виконання процесуальних норм органами судової влади, іншими особами для забезпечення реалізації права на судовий захист в порядку цивільного судочинства [3, с. 34].

У подальшому, згадана вище науковиця запропонувала дещо відмінне від попереднього варіанту визначення, зазначивши, що процесуальні гарантії в цивільному судочинстві – це система засобів забезпечення прав, обов'язків, відповідальності учасників цивільного процесу та суду [4, с. 49]. У свою чергу, на думку О. Захарової, безпосередньо практичне значення має поділ (класифікація) вказаних процесуальних гарантій на дві групи:

1) процесуальні гарантії, що безпосередньо визначені в нормі – гарантії, що безпосередньо визначені в нормі права і визначають організаційні принципи судоустрою, які розкривають сутність судової влади, побудову судової системи та її структуру, правосуб'єктність суб'єктів судової влади (визначені виключно в Конституції, законах України); функціональні, які визначають порядок здійснення судочинства в державі (визначені Конституцією і процесуальними кодексами);

2) гарантії, що виникають внаслідок реалізації учасниками цивільного процесу і суду власної правосуб'єктності, тобто ті, які виникають внаслідок процесуальної діяльності суду, учасників процесу і прямо не містяться в нормі права, а знаходять своє вираження в індивідуальних актах суду у конкретній цивільній справі [4, с. 48].

А. Полянський зауважує, що у визначеннях провідних українських науковців під процесуальними гарантіями мається на увазі сукупність встановлених законом норм щодо порядку розгляду справ у судових засіданнях, тих вимог, що висуваються до суддів та інших суб'єктів процесу судочинства щодо забезпечення справедливого і неупередженого розгляду кримінальних, цивільних, господарських чи адміністративних справ [8, с. 47]. Дослідник зазначає, що поняття «гарантії» охоплює всю сукупність об'єктивних та суб'єктивних чинників, спрямованих на реалізацію прав і свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення. На його думку під процесуальними гарантіями варто розуміти засоби, що встановлені процесуальними нормами для здійснення завдань судочинства, насамперед захисту прав і законних інтересів осіб, що притягуються до юридичної відповідальності. Процесуальні гарантії є складовою частиною правового статусу особи, оскільки тільки за їх допомогою можна реалізувати права, свободи й обов'язки людини та громадянина. Вони покликані забезпечувати, гарантувати встановлене законом функціонування того чи іншого суспільного і правового інституту [8, с. 51].

Окреслюючи процесуальні гарантії правосуддя, О. Якименко звертає увагу на те, що з одного боку, ставлячи на меті сприяння реалізації функції правосуддя, вони одночасно виконують і характерну превентивну роль, тобто виступають надійним засобом від зловживань у процесі здійснення правосуддя (незалежно від того, хто виступає суб'єктом цих зловживань). З іншого боку, специфічною властивістю зазначених процесуальних гарантії є те, що вони доповнюють матеріальні гарантії здійснення правосуддя і забезпечують їх належне застосування [14, с. 50].

В. Тертишник наголошує, що процесуальні гарантії — це не окремі розрізнені засоби, а цілісна система таких засобів, які в сукупності і забезпечують правосуддя. По суті, процесуальна форма і створює систему таких гарантії [11, с. 41].

Досліджуючи питання сутності гарантії забезпечення процесуальних прав учасників адміністративного судочинства Л. Токмілова визначила, що гарантії процесуальних прав учасників адміністративного судочинства є системою соціально-економічних, політичних, юридичних заходів, яких спрямовано на забезпечення можливої або дозволеної поведінки особи під час її участі в адміністративному судочинстві для за-

безпечення приватних інтересів особи, з одного боку, та досягнення мети адміністративного судочинства – з іншого [12, с. 48].

М. Погорецький вважає, що кримінально-процесуальні гарантії слід визначити як визначені кримінальним процесуальним законом засоби та способи, спрямовані на реалізацію прав та обов'язків усіх суб'єктів кримінального процесу, забезпечення реалізації їх законних інтересів, а також на досягнення мети та виконання завдань кримінального судочинства [7, с. 16].

Існуюче розмаїття визначень процесуальних гарантії все ж не позбавляє нас можливості спробувати виділити в них дещо спільне – певні істотні властивості або ознаки.

Аналіз згаданих визначень процесуальних гарантії дає підстави констатувати, що їх основною метою, цільовим призначенням науковці визначають досягнення мети та завдань судочинства та, як наслідок, сприяння реалізації функції правосуддя. Відповідно, є підстави припускати, що головна мета, досягнення якої має забезпечуватись за допомогою процесуальних гарантії прав учасників справи, в кінцевому випадку є тотожною із завданням цивільного судочинства.

При дослідженні суті процесуальних гарантії прав учасників справи в цивільному судочинстві доречним буде визначити спільну характерну рису для таких прав, проаналізувавши зміст статей 43 та 49 ЦПК. При аналізі їх змісту одразу вбачається, що всі права виражені дієловами: ознайомлюватися, робити, одержувати, подавати, заявляти, брати, оскаржувати, відмовитися, збільшити і т.д., що само по собі є логічним, враховуючи процесуальний характер прав.

З урахуванням вищевикладеного, визначаючи сутність процесуальних гарантії прав учасників справи в цивільному судочинстві, на нашу думку, слід виходити з того, що:

- по-перше: це є явищем правової реальності;
- по-друге: воно (явище) характеризується взаємодією між собою визначеного кола суб'єктів, які переслідують певну мету;
- по-третє: порядок та спосіб такої взаємодії є нормативно визначеними.

Міркуючи над конструкцією бездоганної та універсальної гарантії можливості реалізації прав учасником справи доводиться визнавати, що такою гарантією може виступити тільки певна обставина або правило які унеможливають реалізацію прав іншим учасником справи з протилежними намірами у процесі. В умовах зма-

гальності реалізація процесуальних прав одним учасником має, з високою вірогідністю, спровокувати протидію цьому з боку іншого. А за умови нехтування приписом частини 2 статті 2 ЦПК, що може проявитись у недобросовісному, але умілому професійному (ефективному) застосуванні правового інструментарію таким учасником, процесуальні гарантії прав протилежної сторони можуть виявитись не ефективними та не спрацювати. За таких умов постає питання про можливість виконання завдань судочинства взагалі в контексті спроможності винесення справедливого рішення.

Визначивши завданням цивільного судочинства справедливий розгляд і вирішення цивільних справ законодавець одночасно поклав ризик настання наслідків, пов'язаних із вчиненням чи невчиненням стороною у справі процесуальних дій, на таку сторону (частина 4 статті 12 ЦПК). На додачу до цього частиною 3 статті 13 ЦПК передбачено, що учасник справи розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд. Очевидно, що зазначені приписи ставлять здатність ефективно захистити та реалізувати власні права під час судового розгляду у пряму залежність від ступеня юридичної обізнаності сторони, наявності відповідного досвіду або ж можливостей отримати кваліфіковану правову допомогу, в тому числі, в частині процесуального представництва.

В таких умовах виникають підстави говорити про те, що прагнучи досягти безумовного виконання завдань цивільного судочинства, все ж в частині випадків вдається досягти тільки відносної справедливості за наслідками вирішення спору. Додатковим аргументом на підтвердження такої думки є існування фактів судових помилок при розгляді судових справ та апеляційна і касаційна практика їх перегляду.

Відповідно, в умовах коли об'єктивно правосуддя все ще не спроможне забезпечити абсолютну справедливість у вирішенні спорів, розглядати питання процесуальних гарантії необхідно також з урахуванням певної відносності цього інституту.

В цьому контексті заслуговує на увагу думка Я. Мельника, який зауважує, що на даний час видається можливим вести мову про певну декларативність інституту гарантії у цивільному судочинстві загалом [6, с. 68]. На підтвердження такої думки він зауважує, що невизначеність інституту забезпечення судом захисту та охорони прав, свобод та інтересів, очевидно, підтверджує природу появи в системі цивільного

судочинства інститутів зловживання правом, судових помилок чи то інших процесуальних ускладнень, що виникають під час розгляду та вирішення цивільної справи. Адже в такому разі цінність питання про дієву реалізацію в цивільному судочинстві наданих законом учасникам процесу гарантії нівелюються через їх декларативність [6, с. 68].

За таких обставин, на нашу думку, видається прийнятним під час формування уявлення про сутність процесуальних гарантії прав учасників справи свідомо знехтувати тезою про те, що такі гарантії неодмінно мають сприяти виконанню завдань цивільного судочинства. На практиці складається ситуація коли за наявності одних і тих же правових засобів та способів в одній ситуації вдається досягти виконання завдання судочинства, а в іншій – має місце судова помилка. Так само у цих же умовах може мати місце добросовісне використання прав суб'єктами цивільно-правових відносин, а може мати місце і зловживання правом та використання передбачених законом правових можливостей на шкоду правам інших осіб та всупереч завданню цивільного судочинства.

Таким чином, закладати у визначення процесуальних гарантії згадку про те, що такі гарантії мають обов'язково сприяти виконанню завдання судочинства, не завжди виправдано.

В контексті забезпечення максимальної ефективності процесуальних гарантії варто згадати про те, що реалізація процесуальних гарантії є завжди запорукою ефективної діяльності насамперед суду як учасника процесу зі специфічним процесуальним статусом, адже на нього покладена функція судочинства [6, с. 70].

Є підстави погодитись саме з таким підходом з огляду на те, що виконання завдань судочинства неможливе без тієї особи, яка, власне, і здійснює відправлення правосуддя. На нашу думку, саме суд і варто розглядати як центральний елемент системи забезпечення завдань судочинства та, відповідно, прав учасників судової справи. У цьому сенсі, здається доречним, навести влучні слова колишнього Короля Пруссії Фрідріха Великого: «Погані закони в руках хороших виконавців – хороші; найкращі закони в руках поганих виконавців – шкідливі» [9]. Законодавцем може бути сформовано бездоганне законодавство, однак його практичне застосування у «невмілих руках» не зможе забезпечити очікуваних позитивних результатів, а навпаки, неодмінно призведе до дискредитації будь якої ідеї, якою б прогресивною вона не була, до

зневіри у силі права взагалі. З метою уникнення подібних наслідків якраз суд і повинен бути в змозі безсторонньо та об'єктивно оцінити докази по справі, доводи та міркування учасників, правильно, сумлінно та відповідно до призначення застосувати законодавчі приписи. Однак це питання є досить багатограним та варте окремого ґрунтовного дослідження.

В розвиток критичної думки щодо інституту процесуальних гарантій, висловленої Я. Мельником, не зайвим буде зазначити про те, що законодавцю не завжди вдається передбачити яким буде розвиток суспільних відносин та якою постане правова реальність у майбутньому. У цьому, зокрема, полягає причина неможливості забезпечити суб'єктів цивільно-правових відносин актуальним часу та реально дієвим правовим інструментарієм. Запізніле оновлення законодавства провокує ситуацію за якої існуючі правові інструменти втрачають свою ефективність при тому, що нові ще не запроваджені.

З урахуванням зазначеного можна підсумувати, що процесуальні гарантії прав учасників справи на сьогоднішній день не є абсолютними та не завжди здатні забезпечити практичну реалізацію прав таких учасників. Реальне функціональне призначення згаданих гарантій полягає в тому щоб лише створити сприятливі умови для реалізації прав осіб, де кінцевий результат залежить від багатьох інших факторів.

Не претендуючи на виключну досконалість та прагнучи досягти зрозумілості, ясності, чіткості і зручності у практичному застосуванні, вважаємо за можливе визначити процесуальні гарантії прав учасників справи як правові можливості в яких сформовано сприятливі умови для безперешкодної реалізації прав осіб через вольову свідому, передбачену законом, взаємодію таких осіб між собою та з судом.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Тема даного дослідження є багатогранною та перспективною для подальшого аналізу, зокрема, в частині дослідження причин, природи вад та недоліків інституту процесуальних гарантій, а також щодо ідентифікації обставин, у зв'язку з якими існує необхідність забезпечення процесуальних гарантій у принципі.

В ході даного дослідження відмічено, що процесуальні гарантії прав учасників справи на сьогоднішній день не є абсолютними та не завжди здатні забезпечити практичну реалізацію прав таких учасників. Це, у свою чергу, дає підстави вести мову про певну декларативність

цього інституту взагалі. На підтвердження такої думки вказує, зокрема, існування інституту судових помилок та зловживання правом. З урахуванням таких обставин вбачається можливим визначити процесуальні гарантії прав учасників справи як правові можливості в яких сформовано сприятливі умови для безперешкодної реалізації прав осіб через вольову свідому, передбачену законом, взаємодію таких осіб між собою та з судом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус О. В. Процесуальні гарантії дотримання прав людини і громадянина в діяльності органів судової влади. *ScienceRise: Juridical Science*. 2019. № 2 (8), С. 34–38. DOI <https://doi.org/10.15587/2523-4153.2019.173450> (дата звернення: 15.02.2024).
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с. URL: <https://archive.org/details/velykyislovnyk/mode/2up> (дата звернення: 15.02.2024).
3. Захарова О. Процесуальні гарантії в цивільному процесі. *Вісник Київського національного університету. Юридичні науки*. № 83. — 2010. — С. 32–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2010_83_10. (дата звернення: 11.01.2024).
4. Захарова О. Система процесуальних гарантій в цивільному процесі. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. № 3 (1).— 2015. — С. 47–49. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/3/part_1/11.pdf (дата звернення: 11.01.2024).
5. Конституція України : дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.01.2024).
6. Мельник Я. Я. Інститут процесуальних гарантій безпеки в цивільному судочинстві: верифікація поняттєвого апарату та функціонального призначення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. Випуск 4. Том 1. — 2016. — С. 68–73.
7. Погорецький М. А. Поняття кримінально-процесуальних гарантій. *Часопис Національного університету "Острозька академія"*. Серія «Право». № 2 (10). — 2014. — С. 1-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Choasp_2014_2_27 (дата звернення: 25.02.2024).
8. Полянський А. Г. Процесуальні гарантії забезпечення функції правосуддя. *Право та державне управління. Збірник наукових праць*. №3 (36) том 1. — 2019. — С. 46-52. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.3-1.7> (дата звернення: 25.02.2024).
9. Правила життя Фрідріха Великого. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/PZ39/> (дата звернення: 15.03.2024).
10. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 15.01.2024).
11. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України. — К.: А. С. К., 2007. — 1056 с.
12. Токмілова Л. М. Гарантії забезпечення процесуальних прав учасників адміністративного судочинства.

чинства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2021. 194 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/66bced89-33c3-4b71-b512-4f08376ff5dc> (дата звернення: 05.03.2024).

13. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV.

Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

14. Якименко О. Процесуальна форма стадії підготовки цивільних справ до судового розгляду. *Право України*. 2001. № 9. С. 50-53.

Курило М.П., Зленко С.М. ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ УЧАСНИКІВ СПРАВИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті здійснено аналіз існуючих наукових підходів щодо визначення суті процесуальних гарантій і на його основі поглиблено та удосконалено правові знання відносно процесуальних гарантій прав учасників справи у цивільному процесі, а також сформульовано авторське визначення таких гарантій.

Автори окреслили основні наукові підходи щодо визначення сутності процесуальних гарантій безвідносно до форми судочинства та підкреслили, що на сьогоднішній день не існує єдиного уніфікованого підходу до цього питання.

Аналіз наведених у статті визначень процесуальних гарантій дає підстави констатувати, що їх основною метою, цільовим призначенням науковці визначають досягнення мети та завдань судочинства та, як наслідок, сприяння реалізації функції правосуддя. Відповідно, автори зазначають, що є підстави припускати, що головна мета, досягнення якої має забезпечуватись за допомогою процесуальних гарантій прав учасників справи, в кінцевому випадку є тотожною із завданням цивільного судочинства. Разом з тим ряд суб'єктивних та об'єктивних чинників вказує на декларативний характер процесуальних гарантій в цивільному судочинстві.

В умовах коли об'єктивно правосуддя все ще не спроможне забезпечити абсолютну справедливість у вирішенні спорів, розглядати питання процесуальних гарантій необхідно також з урахуванням певної відносності цього інституту.

З урахуванням зазначеного автори підсумовують, що процесуальні гарантії прав учасників справи на сьогоднішній день не є абсолютними та не завжди здатні забезпечити практичну реалізацію прав таких учасників. Реальне функціональне призначення згаданих гарантій полягає в тому щоб лише створити сприятливі умови для реалізації прав осіб, де кінцевий результат залежить від багатьох інших факторів. У зв'язку з цим у статті визначено процесуальні гарантії прав учасників справи як правові можливості в яких сформовано сприятливі умови для безперешкодної реалізації прав осіб через вольову свідому, передбачену законом, взаємодію таких осіб між собою та з судом.

Підсумовуючи викладене у статті наголошується на перспективності даної теми для подальших досліджень, зокрема, в частині з'ясування причин, природи вад та недоліків інституту процесуальних гарантій, а також щодо ідентифікації обставин, у зв'язку з якими існує необхідність забезпечення процесуальних гарантій у принципі.

Ключові слова: цивільний процес, процесуальні гарантії, права учасників справи, завдання судочинства, ефективність.

Kurylo M.P., Zlenko S.M. ON THE QUESTION OF THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF PROCEDURAL GUARANTEES OF THE RIGHTS OF PARTICIPANTS IN CIVIL JUDICIARY

The article analyzes the existing scientific approaches to the definition of the essence of procedural guarantees and, on its basis, deepened and improved legal knowledge regarding procedural guarantees of the rights of the participants in the civil process, as well as formulated the author's definition of such guarantees.

The authors outlined the main scientific approaches to determining the essence of procedural guarantees regardless of the form of judicial proceedings and emphasized that today there is no single unified approach to this issue.

The analysis of the definitions of procedural guarantees given in the article gives reason to state that their main purpose, target purpose, scientists define the achievement of the goal and tasks of the judiciary and, as a result, the promotion of the implementation of the function of justice. Accordingly, the authors note that there are reasons to assume that the main goal, the achievement of which should be ensured by means of procedural guarantees of the rights of the participants in the case, is ultimately identical to the task of civil proceedings. At the same time, a number of subjective and objective factors indicate the declarative nature of procedural guarantees in civil proceedings.

The authors of the article draw attention to the fact that the execution of the tasks of the judiciary is impossible without the person who, in fact, administers justice, and therefore the court itself should be considered as the central element of the system of ensuring the tasks of the judiciary and, accordingly, the rights of the participants in the court case. However, the existence of institutions of judicial error and abuse of law give rise to reasonable doubts about the ability of such an element to function effectively.

In conditions of competition, the exercise of procedural rights by one participant should, with a high probability, provoke opposition to it from the other. And in the case of neglecting the prescription of Part 2 of Article 2 of the Civil Procedure Code, which may manifest itself in the unscrupulous but skillful use of legal tools by such a participant, the procedural guarantees of the rights of the opposite party may not work. Under such conditions, the

question arises about the possibility of performing the tasks of the judiciary in general in the context of the ability to render a just decision.

It is obvious that in conditions where objective justice is still unable to ensure absolute justice in the resolution of disputes, it is necessary to consider the issue of procedural guarantees also taking into account a certain relativity of this institution.

Taking into account the above, the authors conclude that the procedural guarantees of the rights of the participants in the case are not absolute and are not always able to ensure the practical implementation of the rights of such participants. The real functional purpose of the mentioned guarantees is only to create favorable conditions for the realization of the rights of individuals, where the final result depends on many other factors. In this regard, the article defines procedural guarantees of the rights of the participants in the case as legal possibilities in which favorable conditions are formed for the unhindered realization of the rights of individuals through the voluntary, conscious, legally prescribed interaction of such individuals among themselves and with the court.

Summarizing what was stated in the article, the perspective of this topic for further research is emphasized, in particular, in terms of clarifying the reasons, the nature of defects and shortcomings of the institution of procedural guarantees, as well as regarding the identification of circumstances in connection with which there is a need to provide procedural guarantees in principle.

Key words: civil proceedings, procedural guarantees, the rights of the participants in the case, tasks of the judiciary, efficiency.